

Poljoprivredni leksik donjosutlanskih ikavaca

Bunetić, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:691055>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-23**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education -
Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODJEL ZA ODGOJITELJSKI
STUDIJ**

**IVANA BUNETIĆ
ZAVRŠNI RAD**

**POLJOPRIVREDNI LEKSIK
DONJOSUTLANSKIH IKAVACA**

Čakovec, rujan 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODJEL ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
Čakovec

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Ivana Bunetić

**TEMA ZAVRŠNOG RADA: Poljoprivredni leksik
donjosutlanskih ikavaca**

MENTOR: prof.dr.sc Đuro Blažeka

SUMENTOR:

Čakovec, rujan 2018.

SADRŽAJ

UVOD.....	1
1. Donjosutlanski dijalekt, kajkavska ikavica.....	2
1.1. Rasprostranjenost.....	2
1.2. Podrijetlo	3
2. Rječnik kajkavske donjosutlanske ikavice	5
2.1. Nastajanje Rječnika	5
2.2. Sadržaj Rječnika kajkavske donjosutlanske ikavice	7
2.3. Fonologija	8
3. Prikaz poljoprivrednog leksika	9
3.1. Gnojenje	9
3.2. Drvo	10
3.3. Gospodarski objekti	11
3.4. Kola	13
3.5. Krumpir	14
3.6. Vrtlarstvo.....	15
3.7. Vrste korova	17
3.8. Kukuruz.....	18
3.9. Životinje	20
3.10. Sijeno	22
3.11. Vinograd.....	24
ZAKLJUČAK	27
LITERATURA	29
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA.....	30

SAŽETAK

Iako površinom relativno maleno, hrvatsko jezično područje obiluje zanimljivim i vrlo različitim bogatstvom idioma. Među tima, još od tridesetih godina prošlog stoljeća pozornost hrvatskih dijalektologa privlači nekoliko mjesnih govora kajkavske ikavice. Smješteni uz donji tok Sutle, zbog svog položaja, najčešće se nazivaju donjosutlanskim govorima, iako je govornika kajkavske ikavice i u nekoliko sela s druge strane Save, u samoborskom kraju. „Prvi se na kajkavske ikavce opširnije osvrnuo Stjepan Ivšić u svojoj kapitalnoj studiji o jeziku Hrvata kajkavaca (Ljetopis JAZU 48, 1936.), a nakon Drugog svjetskog rata o tim je govorima pisalo nekoliko autora (A. Šojat, I. Brabec, S. Težak).“ (Zbornik kajkavske ikavice, 2007, 10.str)

Pošto i sama dolazim iz područja gdje je očuvano blago kajkavske ikavice, odlučila sam nešto više istražiti o samome poljoprivrednome leksiku toga kraja, te uočiti razlike i sličnosti sa standardnim govorom.

„ Poljoprivreda je privredna djelatnost koja s pomoću kulture biljaka i domaćih životinja, uz ljudski rad iskorištava prirodne izvore za dobivanje primarnih biljnih i životinjskih proizvoda za prehranu ljudi i stoke te sirovina za preradbu“. (Wikipedija, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Poljoprivreda>, 20.08.2018.)

Osim poljoprivredne djelatnosti ovaj rad bavi se i odnosima prema radu, načina života, običajima...

Posljednji je trenutak da se poljoprivredno nazivlje dublje istraži i zabilježi jer je sve manje ljudi s dubokom uživiljenošću u pojave koje su se mogle zamjećivati u intenzivnom bavljenju poljoprivredom na starinski način.

KLJUČNE RIJEČI: kajkavska ikavica, , poljoprivredni leksik, poljoprivreda

SUMMARY

Although relatively small in surface area, the Croatian language area is abundant with interesting and diverse wealth of idioms. Among those, since the 1930's, the attention of Croatian dialectologists has been attracted by several local speeches of "kajkavska ikavica". Located at the bottom of Sutla river, due to its position, it is often referred to as the "donjosutlanski" dialect, even though there are speakers of "kajkavske ikavice" in several villages on the other side of Sava river, in the Samobor region. "The first one to mention "kajkavska ikavica" was Stjepan Ivsic in his capital study of the language of "Hrvata Kajkavaca" (Ljetopis JAZU 48, 1936), after the Second World War several authors wrote about these dialects (A. Šojat, I. Brabec, S. Težak). "(Zbornik kajkavske ikavice, 2007, 10.str)

Since I myself come from the area where the treasures of the "Kajkavske ikavice" have been preserved, I have decided to research more about the agricultural lexicon of that area and to perceive differences and similarities with standard speech.

„ Agriculture is an economic activity that, through the cultivation of plants and domestic animals, utilizes human resources to obtain primary resources for the nutrition of people and livestock and processing raw materials. In addition to agriculture, this paper also deals with relations towards work, lifestyle, customs...“ (Wikipedija, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Poljoprivreda>, 20.08.2018.)

This is the last moment for an agricultural terminology to be deeply explored and recorded because there are less and less people with deep enjoyment in the phenomena that could be seen in the intensive farming of old-fashioned agriculture.

KEY WORDS: „*kajkavska ikavica*“, *agricultural lexicon*, *agriculture*

UVOD

Utjecaj na odabir teme imalo je okruženje u kojem živim i povećana zainteresiranost za detaljnijim istraživanjem samog leksika kajkavske ikavice. Živim uz područje Sutle i pokušavam očuvati kulturnu baštinu, jer je to najveće nematerijalno blago.

Rad je podijeljen na tri poglavlja s njihovim podpoglavljima, „Donjosutlanski dijalekt, kajkavska ikavica,“ „Rječnik kajkavske ikavice,“ te „Prikaz poljoprivrednog leksika”

U prvome poglavlju govori se općenito o donjosutlanskome dijalektu te kajkavskoj ikavici, njenoj rasprostranjenosti, podrijetlu i fonologiji.

U drugome dijelu o Rječniku kajkavske ikavice kojeg je izdao Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje te Udruga Ivana Perkovca-za očuvanje kajkavske ikavice i promicanje zavičajne kulturne baštine 2015. godine. Također postoji zapis rječnika u digitalnom obliku.

U trećem poglavlju prikaz je poljoprivrednog leksika klasificiran po člancima o poljoprivrednim objektima, načinu rada i sl. Iskoristila sam stotinjak riječi, no valja napomenuti da za pojedini članak nisu iskorišteni svi leksemi koji bi mu mogli pripadati. Nakon svakog članka izvučene su riječi, za svaku riječ dan je njihov gramatički opis i na kraju prikazana je upotreba u rečenici.

Rad na dijalektalnim rječnicima pojedinih mjesnih govora u kajkavskom području nešto je bogatiji nego što je bio, no još uvijek ih je zanemarivo malo. Zaključna ideja ovog rada je izrada usporednog specijaliziranog prikaza kajkavskog narječja koji sadržava pojmove vezane uz poljoprivredu.

1. Donjosutlanski dijalekt, kajkavska ikavica

1.1. Rasprostranjenost

Tridesetak govora smještenih na pojasu između rijeka Save i Sutle, u tzv. Sutlansko-savskom kutu i na marijagoričkom pobrđu, čini dijalekt koji se kolokvijalno često naziva kajkavskom ikavicom, a u dijalektološkoj literaturi ta je skupina mjesnih govora poznata pod nazivom kajkavski donjosutlanski ikavski dijalekt (Rječnik kajkavske donjosutlanske ikavice, 2015.) Njezini govornici, kajkavski ikavci, ponegdje se nazivaju i sutlanskim ikavcima. Mjesta u kojima se nazire taj dijalekt prostiru se u općinama Brdovec i Marija Gorica, a dijelom u općinama Dubravica i Pušća.

U općini Brdovec ikavska mjesta su: Brdovec, Drenje Brdovečko, Javorje, Ključ Brdovečki, Laduč, Prigorje Brdovečko, Prudnice, Šenkovec, Vukovo Selo i Zdenci Brdovečki, dok u mjestu Harmica nalazimo ekavicu.¹

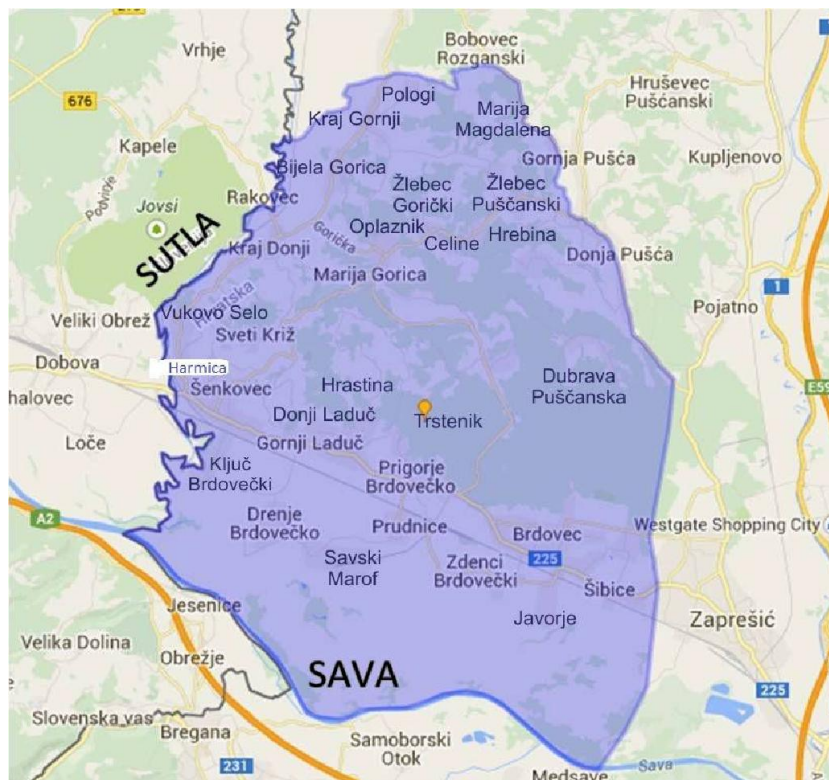
U općini Marija Gorica ikavska mjesta su: Bijela Gorica, Celine Goričke, Oplaznik, Sveti Križ, Trstenik i Žlebec Gorički.

U južnom dijelu općine Dubravica nalaze se ikavska mjesta Kraj Donji i Pologi, dok je Bobovec Rozganski u prošlosti bio dio ikavskog dijalekta, a danas je u tom mjestu ikavica gotovo u potpunosti izgubljena.

Četiri naselja općine Pušća također imaju pretežno ikavski refleks jata: Dubrava Pušćanska, Hrebine, Marija Magdalena i Žlebec Pušćanski.

U gradu Zaprešiću i mjestu Šibice te dijelom u gore navedenim mjestima razvija se hibridni govor jer u ikavicu prodiru elementi kajkavštine okolnih mjesta. Govornici kajkavske ikavice žive u pojedinim naseljima samoborskoga i karlovačkog područja te naseljima Zdenčina, Horvati i Klinča Sela.

¹ Harmica sa zapadne strane graniči s Republikom Slovenijom (rijeka Sutla), a sa ovih drugih strana okružena je selima u kojima se govori donjosutlanskim dijalektom

Slika 1 Područje donjosutlanskog govorništva

Izvor: *Rječnik kajkavske donjosutlanske ikavice*, str.4

1.2.Podrijetlo

O povijesnom kontekstu nastanka i opstanka kajkavske ikavice u području donjega toka rijeke Sutle i njenoga utoka u Savu nedostaju povijesna istraživanja i iscrpne znanstvene studije, kojima bi se mogli dobiti precizniji uvid o posebnom dijalektu koji čini vrlo specifičan hrvatski dijalektni idiom. „Prema dostupnim podacima i do sada provedenim istraživanjima, jedna je od teorija kako je kajkavska ikavica nastala pokajkavljenjem doseljenih čakavaca u vrijeme osmanlijskih osvajanja u područje Sutle i Save u tzv. sutlansko–savski kut“.(Horvat Jasna, 2015, 1.str) Govori kajkavskih ikavaca prihvatili su neke osobine kajkavskih govora, no u njima su očuvani i mnogi tragovi prvotnog njegova obličja, kao npr. ikavski odraz jata, refleks a na mjestu poluglasa, a čuva se i stara čakavska akcentuacija. Zato je, pišući o srodnosti kajkavske ikavice s ostalim hrvatskim govorima, Mijo Lončarić napisao: „Iako su sutlanski ikavci nastanjeni sjeverno od Save, njihov govor ima još uvijek više starijih, autohtonih, donesenih karakteristika čakavsko–štokavskih nego

kajkavskih, i on bi se mogao smatrati prije čakavskim govorom nego kajkavskim” (Lončarić, 2007, str. 244).

Pojedini autori navode da je stanovništvo doseljeno za vrijeme velikih migracija pokrenutih osmanskim osvajanjima. Pretpostavlja se da su došli iz zapadne Bosne (Brabec, 1969.), no novija istraživanja opovrgnula su te navode i izvorište lociraju bliže obali Jadrana (Krivošić, 1979.)

U govoru se pojavljuje velik broj romanizama, odnosno posuđenica iz romanskih jezika i dijalekata. Romanizmi su, kao i rijetki turcizmi atipični za kajkavske sustave, u kojima je mnogo veći broj germanizama. Stanovništvo je vrlo vjerojatno izvorno moralo biti smješteno na području koje je bilo pod vlašću Mletačke Republike ili na granici s njom, tj. na nekom području koje je bilo u kontaktu s romanskim sustavima. Teritorij Mletačke Republike sezao je do ozaljskog područja, pa je također moguće da su ti leksemi u govor ušli posrednim kontaktom, nakon doseljenja.

U odnosu na druge kajkavske dijalekte, može se reći da je donjosutlanski među „rubnim“ kajkavskim dijalektima, kao i prigorski i goranski², međimurski, turopoljsko-podravski dijalekt kajkavski u užem smislu. (Kapović, 2009.)

Kajkavsko narječje dijeli se na šest dijalekata:

1. zagorsko međimurski
2. turopoljsko-posavski
3. križevačko-podravski
4. prigorski
5. donjosutlanski
6. goranski

² „Donjosutlanski su govori izvorno čakavski i tek su naknadno pokajkavljeni. Genetski-povijesno tu je zapravo riječ o čakavskim govorima. Prigorski govori su zapravo prijelazni kajkavsko-čakavski govori, tj. imaju osobine i kajkavskog i čakavskog, dok su goranski govori (ponajprije njihov veći, zapadni dio) zapravo genetski slovenski govori, što je očito po glasovima i po prozodiji.“ (Kapović, 2009, str. 195-196.)

Lončarić (1996, str.146.) donosi podjelu na 15 dijalekata:

- 1.plješivičkoprigorski
- 2.samoborski
- 3.gornjosutlanski
- 4.bednjansko-zagorski
- 5.varaždinsko-ludbreški
- 6.međimurski
- 7.podravski
- 8.sjevernomoslavački
- 9.glogovničko-bilogorski
- 10.gornjolonjski
- 11.donjolonski
- 12.turopoljski
- 13.vukomeričko-pokupski
- 14.donjosutlanski
- 15.goranski

I u jednoj i u drugoj podjeli, donjosutlanski govori čine zaseban dijalekt kajkavskog narječja, koji se od glavnine kajkavštine razlikuje, osim po ikavskome reflesku jata i po izostanku neocirkumfleska te po još nekim fonološkim i morfološkim značajkama.

2. Rječnik kajkavske donjosutlanske ikavice

2.1. Nastajanje Rječnika

U srpnju 2010.godine započeto je terensko dijalektološko istraživanje kajkavske ikavice i rad na zajedničkom projektu Osnovne škole Ivana Perkovca i Udruge Ivana Perkovca iz Šenkovca i Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje iz Zagreba. Autori *Rječnika* Štefica Hanzir, Jasna Horvat Božica Jakolić, Željko Jozić i Mijo Lončarić radili su na terenskom istraživanju, prikupljanju, dokumentaciji, opisu i sistematizaciji ikavskoga kajkavskoga leksika te na akcentuaciji i auditivnoj dokumentaciji govora.

Rječnik kajkavske donjosutlanske ikavice (576.str) predstavljen je u Brdovcu 30.svibnja.2015.godine, a izašao je u izdanju Udruge Ivana Perkovca i Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

„Golem je to doprinos stoga što je izvornih govornika kajkavske ikavice sve manje, pa je samim time i važnija potreba za njezinim dokumentiranjem i promicanjem. Zbog promjene načina života i sve veće pokretljivosti stanovništva, posebno prema gradovima te zbog doseljavanja govornika drugih, nekajkavskih idioma, kajkavska je ikavica posljednja dva desetljeća izrazito promijenjena.“ (Horvat Jasna, 2015.) Rječnik kajkavske donjosutlanske ikavice donosi leksičko blago donjosutlanskoga dijalekta, iako govornici kajkavske ikavštine žive u pojedinim naseljima izvan granica dijalektološki određenoga dijalekta, na samoborskom i karlovačkom području. Pedantnim i iscrpnim bilježenjem građe te preciznom i detaljnom obradom, potkrijepljenom rečenicama iz govora koje potvrđuju pojedino značenje.

Područje četiri općine i župe: Brdovec – Župa Sv. Vida, Marija Gorica – Župa Blažene Djevice Marije od Pohoda te u nekoliko naselja u općinama Pušća – Župa Sv. Jurja i Dubravica – Župa Sv. Ane u Rozgi. Upravo ovu skupinu govornika nastanjenu sjeverno od Save Stjepan Ivšić je među prvima u svojoj znanstvenoj studiji Jezik Hrvata kajkavaca (Ivšić, 1936.) nazvao najčistijim kajkavskim ikavcima.

Zbog svih posebnosti u mozaiku hrvatske jezične baštine kajkavski donjosutlanski ikavski dijalekt upisan je na Listu zaštićenih kulturnih dobara Republike Hrvatske 14.svibnja 2008. godine i kao nematerijalno kulturno dobro sa svim mjerama zaštite koje se navode u Rješenju, zahtijeva dodatnu brigu i skrb. Rješenju Ministarstva kulture o zaštiti kajkavske ikavice prethodile su gotovo pet desetljeća duge i brojne aktivnosti učenika i učitelja u Osnovnoj školi Ivana Perkovca u Šenkovcu: uspješno dječje kajkavsko stvaralaštvo, uvođenje Izborne nastave kajkavske ikavice i objavljivanje *Zbornika kajkavske ikavice*.

Nezaobilazna je i zasluga književnika Stjepana Jakševca (Sveti Križ, 1916.-Zagreb,1994.), kojemu je kajkavska ikavica bila materinski govor te je on sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća tadašnjim učenicima i učiteljima

šenkovečke škole govorio o ljepoti kajkavskog narječja i melodioznosti kajkasve ikavice.

“Objavljivanje Rječnika kajkavske donjosutlanske ikavice znatan je doprinos boljem poznavanju, a posredno i očuvanju leksičkoga blaga te osebujne skupine kajkavskih govora.” (Portal hrvatskog kulturnog vijeća, <http://www.hkv.hr/izdvojeno/komentari/nenad-piskac/20467-brdovec-predstavljen-je-rjecnik-kajkavske-donjosutlanske-ikavice.html>, 24.08.2018.)

2.2. Sadržaj Rječnika kajkavske donjosutlanske ikavice

Kajkavska ikavica podvrgnuta je detaljnoj i stručnoj fonološkoj, (akcenatskoj, vokalskoj i konsonantskoj) i morfološkoj analizi (prema vrstama riječi) te se dokumentiraju sve značajke govora koje su dijalektološki relevantne. Također, prikupljene su i obrađene riječi koje uglavnom odgovaraju i riječima u drugim narječjima i hrvatskome standardnom jeziku kako bi se uočile sličnosti i razlike u izgovoru fonema, u naglasku, gramatici i u oblicima.

Rječnik sadrži približno 11 000 prikupljenih i obrađenih ikavskih kajkavskih riječi. Naime, uz svaku navedenu natuknicu navodi se i ilustrativna rečenica pa je zahvaljujući tome skupljena i određena količina frazema iz svakodnevnog govora kajkavaca ikavaca:

ă k kaštĭ guješ ?

ă še svĕ tĭje.

ă zan.

Stră šiu se je i preblĭdiu kă k stĭnă .

ĭ me hă raju po svĭtu să kojački betĕ gi.

Korĭ zma, naždĕ ran je kă j prasĭ ca.

!

Či nĕ buš tă k jiu, nĕ buš tă k drĕ mpast.

.

.

ă j đĭ la!

liko slĭfkă t, sĕ bu sĕ lo na svojĕ mĭ sto

2.3 Fonologija

U fonološkome dijelu Rječnika prikazane su najvažnije fonološke i morfološke značajke donjosutlanskog dijalekta. Opisane su značajke koje su pronađene i drugdje u kajkavskom narječju, kao i one koje su specifične za donjosutlanski ikavski dijalekt.

Fonološka analiza donosi značajke vokalizma, konsonantizma i akcentuacije. U opisu se dotiče fonetskih realizacija pojedinih fonoloških jedinica, tj. fonema i naglasaka. Opisan je glasovni razvoj ishodnišnog sustava, a u akcentuaciji se s posebnom pažnjom pristupa analizi kategorija u kojima se u kajkavskim dijalektima javlja neocirkumfleks. „Zabilježen je u gotovo svim kategorijama pa se može zaključiti da taj naglasak prodire u donjosutlansku ikavicu iz susjednih kajkavskih dijalekata.“ (Dijana Ćurković, 2015.)

Morfološki pregled sastoji se od analize prema vrstama riječi. U deklinaciji izostaje poseban oblik za vokativ, osim u opisanim iznimkama (N *Bok*, 'Bog', V *Bože*, N *čača* 'tata', V *čačo*, N *čovik* 'čovjek', V *čoviče*, N *dica/deca* 'djeca', V *dico*, N *majka*, V *majko*) . U velikom broju primjera dolazi do tvz. kajkavskog ujednačavanja akuzativa i genitiva, bez obzira znači li što živo ili neživo. Ta je značajka ušla u dijalekt iz susjednih kajkavskih dijalekata. Čuvaju se stariji nastavci za množinsku deklinaciju, dakle, izostaje ujednačavanje dativa, lokativa i instrumentala množine. U komparaciji se opisuje tvorba komparativa i superlativa pridjeva i piloga. Pridjevi su razjednačeni po vidu. Glagoli su opisani prema kategorijama vida i prijelaznosti, a istaknuti su pojedini konjugacijski nastavci i oblici za glagolska vremena i načine.

3. Prikaz poljoprivrednog leksika

Prikazani leksemi preuzeti su iz Rječnika kajkavske donjosutlanske ikavice unutar kojeg se nalaze zapisi zabilježeni od autora *Rječnika* Štefice Hanzir, Božice Jakolić, Željka Jozića, Mije Lončarića, Dijane Čurković i Diane Hriberski.

3.1. Gnojenje

Životinjski izmet i uprljana *štrǎja* nosi se iz štale na *gnôj*. Svinjac je obično neposredno u blizini gnojišta, a nekada je tamo bio i „poljski“ zahod. Kako bi se njive *pognojī le* u kasnu se jesen gnoj vozi na polje, a *gnôjniščina* razvozi cisternom. Gnoj se najprije pobaca s prikolice na oranicu na manje kupove, a zatim se *roglama* 'vile' ravnomjerno *restepě* 'razbacati' po zemlji. Prije tridesetak godina počeo se koristiti i *ũmet* 'umjetno gnojivo' kojim se gnoji kukuruz, vinograd...

štrǎ ja- ž. [jd. G štrǎ je, mn. G štrǎ j] – prostirka ispod stoke (slama, lišće, kukuruzovina i sl.); stelja, nastor • Čipam kurũ znicu za štrǎ ju mǎršě tu.

gnô j- m. [jd. G gnô ja, mn. G gnojô f] – 1. gnoj, 2. sredstvo kojim se dohranjuje zemlja radi boljeg uroda i zaštite od iscrpljivanja, gnojivo • Z vozũ m smo otpelǎ li gnô j na ledī nu.

pognojī t- svrš. [prez. jd. 1. pognô jim, mn. 3. pognô jiju/pognô jidu, imp. jd. 2. pognojī , prid. rad. jd. m. pognojī u, prid. trp. jd. m. pognô jen, ž. pognô jena] – nanijeti gnojivo radi prihranjivanja tla na zemljište na kojem se što uzgaja; pognojiti • Pognojī u sam tī sje kaj bu bô l rǎslo. Grê de su pognô jene, sǎ t bu šalǎ ta bô l rǎsla.

gnôjniščina- ž. [jd. G gnôjniščine, mn. G gnôjniščini] – prljava i smrdljiva tekućina koja se stvara na gnojištima, gnojnica • Dě nes bũ mo rezvǎžali gnôjniščinu po ledī nam.

roglě - s. pl. t. [G rogǎl/roglī(h)] – drveno ili željezno rašljasto oruđe s dugom drškom i s više drvenih ili željeznih krakova na vrhu za nabadanje trave, sijena, slame i dr.; vile • Krmǎ se sušī na roglǎ h, a dītě rǎste na rukǎ h.

restě pst (rastě pst) (se)- svrš. [prez. jd. 1. restepēm (se), mn. 3. restepēju/restepēdu (se), prid. rad. jd. m. restě pau (se), prid. trp. jd. m. restepě n, ž. restepě na] – 1. prosuti, rasuti; 2. razbiti, raznijeti, 3. pren. rasipnički potrošiti, upropastiti (imanje) • Restě pla sam mē lu po nāklih, mōram tō pomē st. Gnō j je restepě n po ledī ni, mō rem īt ō rat.

ũ met- m. [jd. G ũ meta, mn. G ũ metof] – umjetni gnoj • Sã komu batvũ korũ ze dē nem šã ku ũ meta.

3.2.Drvo

Prije svake zime važno je pobrinuti se za ogrijev kojim će se grijati u zimi. Odlazi se u *lozu* 'šuma' gdje se sijeku neke od vrsta drveća (*hrăst*, *bũkva*, *grăp*, *găcī ja*). Neka se koriste za ogrijev, a npr. *jelovīnă* koristi za građu. Găcī ja je vrlo korisno drvo od kojeg se može napraviti med. Drva se pile na *cirkulăru* ili na *bănzeku*, a *cīpaju* sa *sikī rum* na *badrlaku*. Drva za lakšu potpalu cijepaju se na *trīske*. Nakon obrade drva se slažu i spremaju u *šũpu*.

loză - ž. [jd. G lozě, mn. G lô z/lō zi (h)] – 1. velika površina tla zasađena deblima, šuma, 2. obiteljska strana, grana porodice, naraštaji koji slijede jedan za drugim • Z lozě smo ščě ra dopeljă li jě n vō s drī f.

grăp- m. [jd. G grăbă, mn. G grabô f/grăbī (h)] – vrsta drveta, grab • Grăp ima rascefũ ndrano pěrje.

găcī ja- ž. [jd. G găcī je, mn. G găcī ji(h)] – bagrem, vrsta bjelogoričnog drveta raširena u sjeverozapadnoj Hrvatskoj i cijenjena kao medonosna biljka • Găcī je su nă jļī pše h protulī tje kat precvătě ju i kat dišīju.

jelovīnă - ž. [jd. G jelovīně, mn. G jelovī n/jelovīnī h] – drvena građa od jele • Jelovīnũ nũ camo za roženī ce na svī slam

cirkulăr- m. [jd. G cirkulără, mn. G. cirkulărō f] – nazupčano kružno sječivo motorne pile, kružna pila • Sě dă ske za šũ pu sam spīliu na cirkulăr.

bănzek-m. [jd. G bănzeka, mn. G bănzekof] – tračna pila • Z bănzekum smo spīlī li să drī va.

sikī ra (sekī ra)- ž. [jd. G sikī re/sekī re, mn. G sikī r/sikī ri(h)/sekī r/sekī ri(h)] – željezno oruđe za sječenje i cijepanje drva, sjekira • Zi sikī rum pripravīlja drīvje za kūrī t. Sekī ra jim je h mē t opă la.

trĩškă - ž. [jd. G trĩškĕ , mn. G trĩškĭ] – 1. iver, okresina, trijeska, 2. pren. mršava osoba • Nĩ je nĩ š, tă k je kă k trĩškă .

šũ pa- ž. [jd. G šũ pe, mn. G šũ pi(h)] – spremište od dasaka za smještaj drva, ugljena, alata i sl., šupa • Pospră vili smo să drvă h šũ pu.

badrlă k (badrljă k)- m. [jd. G badrlkă , mn. G badrlkĕ f] – 1. komad drveta koji viri iz zemlje, panj, 2. ostatak organa, okrajina ili njihovih dijelova nakon amputacije • Popĩ knu sam se na badrlă k kaj je glĕdiu zi zemlĕ

3.3. Gospodarski objekti

Od gospodarskih objekata, za životinje najvažnija je bila *štă la* u kojoj su se nalazila goveda, uz štalu većinom je bio i *kotă c*, nastamba u kojoj su boravile svinje. U sklopu nekih *kotă ca* bio je i *găjk*, hodnik ,u koje se puštalo svinje kako bi se lakše očistio prostor u kojem su boravile. Štala i kotac bili su u blizini zbog lakšeg *kĩ danja* odnosno čišćenja. U blizini se također nalazio *kokošĩ jak* u kojem su se nalazile kokoši.

Kada su životinje bile na otvorenom bile su u prostoru koji je bio ograđen, a zove se *ograjĕnac*. Na štalu se stavljalo sijeno ili slama koja se tokom godine skupljala s livada, a *sũša* je naziv za mjesto gdje su se držala kola ili alati potrebni za obradu zemlje.

štă la-ž. [jd. G štă le, mn. G štă li] – gospodarska zgrada u kojoj se drže goveda; štala, staja • Pri dobrĕ mu gă zdi je pũ na štă la blă ga.

kotă c (kotĕ c)- m. [jd. G kocă , mn. G kocĕ f] – nastamba za svinje, svinjac → svijăk, kĕ c, kĕ ĉjak • H kotă c smo ză prli praĩ cu, kaj nĕ bu potũkla măle pă jceke.

kĩ dat-nesvrš. [prez. jd. 1. kĩ dam, mn. 3. kĩ daju/kĩ dadu, prid. rad. jd. m. kĩ daju] – čistiti (staju) → snăžĩ t • Štă lu kĩ dam să ki dă n tă k da je blă go f čistĕm.

kokošĩ jak-m. [jd. G kokošĩ jaka, mn. G kokošĩ jakof] – nastamba u kojoj se drže kokoši, kokošinjac • Lisĩ ca mi se zavlikla h kokošĩ jak i zadăvila mi je sĕ ĉũ ĉe.

ograjĕnac-m. [jd. G ograjĕnca, mn. G ograjĕncof] – ograđen prostor, tor • Mĕ ĉemo stũpĕ i drĕ t, dĩ lamo ograjĕnac za ră ce.

sůša-ž. [jd. G sůše, mn. G sůši] – 1. suša, 2. natkrivena prostorija • Ővo lř to nř bu
nř š rř dilo, vř lika je sůša.

3.4. Kola

Kola su vrlo bitno prijevozno sredstvo u poljoprivredi i u svim poljoprivrednim radovima. Kola su imala više nastavaka. Kada se vozilo sijeno koristio se *rã hlin* koji je bio dodatak kolima za lakši transport. Kada se vozio npr., gnoj, na kola se stavljala *čeuñica*, a on se prevezio na *gumejãku*. Na prvome dijelu kola nalazi se *rũdõ* koji se u današnje vrijeme priključi za traktor, a nekada za životinje, odnosno služi za lakše upravljanje kolima. Ljudi su kolima upravljali pomoću kožnatih traka, *võjke*. Naziv za kola odnosno kočiju na kojoj su se vozili ljudi je *fêrbã glin*.

Sfõra je greda koja povezuje prvi i zadnji dio kola. Dio kola koje je držao daske naziva se *ruštejãk*, a donja daska *dolen' ca*. Kola sa platformom nazivaju se *platõn*.

rã hlin- m. [jd. G *rã hlina*, mn. G *rã hlinof*] – 1. mlado drvo od korijena kojim su se drva stezala uz pomoć lanca, 2. rašlje, 3. drvena daska koja drži sijeno na kolima • Na *võ* s *smo* *naklã* čili *prik rã hlinof sê no*. Z *rã hlinum smo* *zašpã* nali *špã nkë tlin* na *võ* zu z *drĩvjem*.

čeuñica- ž. [jd. G *čeuñice*, mn. G *čeuñic*] – daska na kolima s čela • Põjem *đĩ t* *strãjke* i *čeuñice* na *võ* s, *jũ* tri *bumo* *vozĩ* li *gnõ* j na *ledĩ nu*.

gumejãk-m. [jd. G *gumejãkã*, mn. G *gumejãkõ f*] – zaprežna kola s gumenim kotačima • *Nametã* li su *pũ n* *gumejãk gnõ* ja.

rũdõ - s. [jd. G *rũdã*, mn. N *rũdã*, G *rũdĩ* (h)] – drvena poluga uglavljena u prednji trap zaprežnih kola uz koju se uprežu konji ili volovi i s pomoću koje se upravlja kretanjem zaprežnih kola; *rudo* • *Nãj* *bežã t* *prẽ d* *rũdõ*, *preĩ* sli si *nã jpř* vo *kã j* *buš* *naprã* viu.

võjke-s. pl. t. [G *võjki*] – kožnate trake za upravljanje konjima → *vojĩce* • *Koĩ* *ĩ* *deju* *tã m* kam *jã* *pocũ* *knem* *võjke*.

fêrbã glin-m. [jd. G *fêrbã glina*, mn. G *fêrbã glinof*] – vrsta kola, kočija → *bã grlen* • *Sẽ* li su se h *fêrbã glin*, a *koĩ* su *počã* si *hodĩ* li.

sfõra- ž. [jd. G *sfõre*, mn. G *svõrih*] – dio seljačkih kola, greda na zaprežnim kolima koja povezuje prednji i stražnji dio • *Krã* *ve* *polã* *fko* *vličeju* *võ* s, a *mĩ* se *pẽ* *ljamo* na *sfõri*. *Nĩ* *dobrõ* *imã t* *lĩpu* *bã* *bu*, *čĩrĩ* *šu* *põ* *lek* *cĩ* *ste* i *dũ* *gu* *sfõru* na *kõli*, *kã j* se *nã* *to* *sã* *ki* *vrã* *k* *rã t* *zavliče*.

ruštejāk- m. [jd. G ruštejāka, mn. G ruštejākof] – dio zaprežnih kola koji drži prve ručice • H ruštejāk dē nem ručī ce, tã k da držiju dā ske.

dolenī ca- ž. [jd. G dolenī ce, mn. G dolenī c] – dio seljačkih kola, donja daska na zaprežnim kolima • Raskāpã u sam vō s, prē meniu bum dolenī cu, ovã mi je sprhnī la.

platō n-m. [jd. G platō na, mn. G platō nof] – kola s platformom • Či se pē lja šū dar, ū nda ga pē ljamo na platō nu.

3.5. Krumpir

Krumpir raste na *krumpirī šču* i na području gdje je zemlja plodnija. Bolji krumpir se ostavlja za *sī me* pa se on naziva *simēnski krumpīr*. Najsitniji krumpir ostavlja se za svinje i on se naziva *svījski*. Kako bi se zaštitio od krumpirovih *zlā tic* potrebno ih je *šprī cat patikā nom*, sredstvom za ubijanje krumpirovih zlatica. Siromašniji seljaci nekada su ga *pobī rali* na ruke, odnosno prvo su ga *skāpã li* s motikom. Krumpir se *skāpã u* tek kada se *cī ma* pokosila. Kod *skāpã ja* s motikom trebalo se paziti da se krumpir ne *zasī če*.³ *Zasī čeni* krumpir stavlja se na posebnu hrpu kako bi se on prije potrošio, a u današnje vrijeme kuha se u kotlu kao hrana svinjama. Ako je zima toplija, krumpir u podrumu klije, pa mu treba *optrgã vat* klice

krumpirī šče-m. [jd. G krumpirī šča, mn. G krumpirī ščof] – polje na kojem raste krumpir, krumpirište • Z mō tikum pō jemo skāpat krumpīre na krumpirī šče.

sī me-s. [jd. G sī mena, mn. G sī menof] – sjeme • Sī me ot kō rena je jã ko drōbničko.

simēnski krumpir-brid. [ž. simēnska] – koji je za sjeme, sjemenski • Őf je krumpir simēnski, jē nga nē bumo jī li.

svījski-brid. [ž. svīska] – koji se odnosi na svinju, svinjski • Priprãvljam svīski pã prikaš.

zlā tica-ž. [jd. G zlā tice, mn. G zlā tic] – porodica kukaca kornjaša, (krumpirova) zlatica • Pō jem po krumpīru pobī rat zlā tice, ō vo lī to ih je sē pū no.

šprī cat-nesvrš. [prez. jd. 1. šprī cam, mn. 3. šprī caju/šprī cadu, imp. jd. 2. šprī caj, prid. rad. jd. m. šprī ca, prid. trp. jd. m. šprī can, ž. šprī cana] – 1. rasipati se u kapima ili mlazovima na sve strane; prskati, štrcati, 2. prskati (npr. vinograd,

³ Za razliku od krumpira koji se iskapao, repa i cikla su se *pūkãle* (čupati).

lozu itd. radi zaštite od nametnika), 3. brzo bježati, bježati • Jũ tri pð jemo šprĩ cat korũ zu. Tẽ su jã buke šprĩ cane, mõraš ih dð bro oprã t prĩ nek buš ih jĩ .

patikã n-m. [jd. G patikã na, mn. G patikã nof] – sredstvo za uništavanje krumpirovih zlatica • Sẽ zlà tice su ot patikã na pocř kale.

pobĩ rat-nesvrš. [prez. jd. 1. pobĩ ram, mn. 3. pobĩ raju/pobĩ radu, imp. jd. 2. pobĩ raj, prid. rad. jd. m. pobĩ ra] – 1. berući skidati, brati, 2. sakupljati što rasuto • Pobĩ ram slĩ ve kaj su opã le na nãkla.

skãpã t- nesvrš. [prez. jd. 1. skãpam, mn. 3. skãpaju/skãpadu, imp. jd. 2. skãpaj, prid. rad. jd. m. skãpã] – vaditi kopanjem, iskapati • Jũ tri pð jemo skãpã t krumpĩr na ledĩ nu.

cĩ ma-ž. [jd. G cĩ me, mn. G cĩ mih] – stabljika povrća, posebno krumpira; cima • Tã k je bĩla sũša, da je kð renova cĩ ma pũ knila, a kð ren je ostã u h zemlĩ .

zasĩ č (se)-svrš. [prez. jd. 1. zasĩčem (se), mn. 3. zasĩčeju/zasĩčedu (se), prid. rad. jd. m. zasĩ ka (se), prid. trp. jd. m. zasĩčen, ž. zasĩčena] – 1. sijekući zaći u što; zarezati, 2. usjeći se, urezati se; zasjeći • Tã k zasĩčem pã zi sekĩ rum da ga mã m reskð lim.

optrgã vat-nesvrš. [prez. jd. 1. optrgãvam, mn. 3. optrgãvaju/optrgãvadu, prid. rad. jd. m. optrgã va] – pomalo trgati • Burũ ndino pẽrje mõram optrgã vat kaj bu bð l nõvo rãslo.

3.6. Vrtlarstvo

Vrtovi su bili podijeljeni na *gredĩ ce*, na svakoj od gredica bila je *posijana/posajena* ⁴jedna od vrsta povrća. Na proljeće gredice su se obavezno trebale *zištĩ hat*. Alat kojim se štilalo naziva se *štihã ča*. U proljeće su se sijale salate, *pũtarica*, *kristãlka*, *matovĩ uc*, *endĩvja* a brao se i *rẽgvet*. Kada je biljke obrasao *drãč* trebalo je biljke *okopãt*. Okapalo se s *mðtikum*. Postojale su veće i manje motike, one manje služile su za okopavanje npr. luka, a veće su bile za okopavanje vinograda ili krumpira.

Sijalo se također *korẽje*, *pãžul* (*pãžulj*), *korãba*, *grĩ ncajk* (*grĩ ncek*), *rĩ pa*, *bðp*, *cẽlar* (*cẽler*), *cĩ kla*, *vũgorki* ... U svibnju sadili su se *flãnci* paprike i *paradãjsa*. Trebalo ga je *nakolĩ t s kðljem*. Kao hrana za svinje sadila se stočna repa, odnosno *borũnda*.

⁴ Razlika između posijanog i posađenog je što sijati znači bacati po zemlji, a saditi pak označava staviti korijen biljke u zemlju.

gredĭ ca-ž. [jd. G gredĭ ce, mn. G gredĭ c/gredĭ ci(h)] – lijeha, gredica • Na vř tu sam naprã vila trĭ gredĭ ce šalã te.

posĭ jat-svrř. [prez. jd. 1. posĭ jem, mn. 3. posĭ jeju/posĭ jedu, imp. jd. 2. posĭ , prid. rad. jd. m. posĭ ja, prid. trp. jd. m. posĭ jan, ž. posĭ jana] – baciti sjeme na zemlju pripremljenu za sjetvu; posijati • Ščë ra smo na ledĭ ni posĭ jali šenĭ cu. Tã ledĭ na je ščë ra posĭ jana.

posadĭ t-svrř. [prez. jd. 1. posadĭm, mn. 3. posadĭju/posadĭdu, prid. rad. jd. m. pö sadi, mn. m. pö sadili, ž. posadĭla, prid. trp. jd. m. posajë n, ž. posajë na] – staviti, zakopati korijen sadnice u zemlju; zasaditi, posaditi • Posadĭla sam lĭpe rô že. Na Svëtomu Krĭžũ smo pö sadili pö plin na mĭ stu stãroga pri tãromu je pĭsã Štë fek Jakševãcef.

ziřtĭ hat-svrř. [prez. jd. 1. ziřtĭ ham, mn. 3. ziřtĭ haju/ziřtĭ hadu, prid. rad. jd. m. ziřtĭ ha, prid. trp. jd. m. ziřtĭ han, ž. ziřtĭ hana] – obraditi řtihanjem → řtĭ hat • Ziřtĭ ha sam dvĭ grê de na vř tu, kaj bu bã ba posĭ jala korëe. Cĭli je vř t ziřtĭ han, bã ba mö re posĭ jat šalã tu.

řtihã ca-ž. [jd. G řtihã ce, mn. G řtihã č/řtihã či(h)] – vrsta poljoprivrednog oruđa kojim se rahli, řtiha zemlja; kopaãa, řtihaãa • Zë u sam si řtihã çu pak řtĭ ham kaj bum sã diu krumpĭr.

pũ tarica-ž. [jd. G pũ tarice, mn. G pũ taric(ih)] – vrsta zelene salate, puterica • Sĭ rã di jĭmo šalã tu pũ taricu.

kristãlka-ž. [jd. G kristãlke, mn. G kristãlki(h)] – vrsta salate, kristalka • Kristãlka šalã ta je mëfka i žmã hna.

matovĭ uc-m. [jd. G matovĭ ca, mn. G matovĭ cof] – jednogodiřnja biljka iz porodice odoljena, prizemni listovi bogati željezom i vitaminom C, matovilac • Na dvĭ h gredã h je posĭ jan matovĭ uc.

endĭvja-ž. [jd. G endĭvje, mn. G endĭvji(h)] – jednogodiřnja ili dvogodiřnja zeljasta biljka, uzgaja se kao salata; endivija • Na vř tu ĭ mamu cĭlu grê du endĭvje.

rë gvet-m. [jd. G rë gveta, mn. G rë gvetof] – maslaãak, nazubljeni listovi maslaãka koji se jedu kao salata • Jĭ li smo rë gvet s pã žuljum na šalã tu.

drã č-m. [jd. G drã ça, mn. G draçô f] – samonikle biljke koje rastu u poljoprivrednim kulturama, korov • Drã çu sũša ne smëta.

okopǎ t-svrš. [prez. jd. 1. okǒ pam, mn. 3. okǒ paju/okǒ padu, prid. rad. jd. m. okopǎ , prid. trp. jd. m. okǒ pan, ž. okǒ pana] – okopati → kopǎ t, okǎpat • Snǒ čka sam okopǎ la rô že kaj buju bǒ l cvǎ le. Korǔ za je sǎ okǒ pana.

mǒ tika-ž. [jd. G mǒ tike, mn. G mǒ tik] – alatka za kopanje • Nǐ krǔ ha brě z mǒ tike.

pǎ žul (pǎ žulj)-m. [jd. G pǎ žul(j)a, mn. G pǎ žul(j)of] – grah → bǎ žul • Sǎ ke fělē pǎ žulof je za kūpǐ t na plǎ cu.

korǎ ba-ž. [jd. G korǎ be, mn. G korǎ b(ih)] – vrsta povrća, korabica • Spǔkni jednǔ korǎ bu, bum ju đǐ la h jǔ hu.

grǐ ncajk (grǐ ncek)-m. [jd. G grǐ ncajga, mn. G grǐ ncjagof] – zelenje, povrće za juhu • V jǔ hu dě nem čǔ daj grǐ ncajga.

rǐ pa-ž. [jd. G rǐ pe, mn. G rǐ p/rǐ pi(h)] – naziv za nekoliko kulturnih biljaka zadebljala mesnata korijena; repa • Sǐ jemu bǐlu i črlěnu rǐ pu.

vǔ gorak-m. [jd. G vǔ gorka, mn. G vǔ gorkof] – vrtno povrće iz porodice bundeva, pripravlja se na salatu svjež ili se kiseli; krastavac • Jǐmo čǔ špajs ot vǔ gorkof.

flǎ nc-m. [jd. G flǎ nca, mn. G flǎ ncof/flǎ nci(h)] – mlada, neodrasla biljka koja služi za presađivanje, sadnica • Mǐ sǎ ko lǐ to ǐ mamǒ sǎ kojačkih flǎ ncof. Resajěvam vǔ gorkove i šalǎ tine flǎ nce.

kǒlje-s. zbir. [kǒlja] – kolci, kolje → kolǎ c • Cǐpamo kǒlje za tǐ sje.

nakolǐ t-svrš. [prez. jd. 1. nakolǐ m, mn. 3. nakolǐ ju/nakolǐ du, prid. rad. jd. m. nakolǐ , prid. trp. jd. m. nakǒ len, ž. nakǒ lena] – postaviti kolce za biljke, nakoliti → kolǐ t • Nakolǐ u sam trǐ grě de paradǎ jza. Paradǎ js je sǎ f nakǒ len, nǎj sǎ t rǎste.

borǔ nda-ž. [jd. G borǔ nde, mn. G borǔ ndi] – stočna repa → brgǔ nda, burǔ nda, rǐ pa • Pǎ jceki rǎ di jǐju borǔ ndu.

3.7. Vrste korova

nǔjnica-ž. [jd. G nǔjnice, mn. G nǔjnic] – vrsta korova, trave • Pǔčem nǔjnicu, sǔ je burǔ ndu podušila.

slǎ k-m. [jd. G slǎ ka, mn. G slǎ kof] – vrsta korova, slak • Od drǎ ča slǎ ka ne vǐ di se ni jednǒ batvǒ korǔ ze.

lobodǎ -ž. [jd. G lobodě, mn. G lobǒ t/lobodǐ (h)] – vrsta korova, loboda • Prě već lobodě je znǐ knilo, sǔ u bumo spǔkǎ li

osjāk-m. [jd. G osjākă , mn. G osjākō f] – vrsta korova, osjak • Osjākă se nĩ kak ne mō remu rĩšĩ t kă j ga je zrăslō.

čirĩvica-s. pl. t. [G čirĩvic] – vrsta korova kojim se hrane svinje • Šală tu su zarăsla čirĩvca. Tă m di čirĩvca răsteju, zemlă je gnojă .

mličak-m. [jd. G mličkă , mn. G mličkō f] – vrsta korova, mliječ • Mličak je sě vŭ gorke zarăsau, bŭ mo ga spŭkă li.

3.8. Kukuruz

Korŭza je jedna od osnovnih vrsta prehrane za većinu domaćih životinja. Sije u tjednu sv. Jurja (*Jurjevo*, 23.travanj) : “*Koruza se sije na jurevski kedan.*” Kada se posije dolazi vrijeme za njeno prihranjivanje, otklanjanje korova i ostale potrebe. Jedan od zadataka koji treba obaviti jest *posĩ č batvō*, stabljiku kukuruza, odnosno izdanak koji počne uzimati hranjive tvari ostalim izdancima. Neki ekonomičniji seljaci su ostavili da taj izdanak naraste do određene visine pa su ih tek onda sjekli za prehranu stoke. Takva stočna hrana naziva se *korŭznica*. Ona se sjeće sa *sičkom*. Cvijet biljke kukuruza zove se *kĩ čka*. U današnje vrijeme ima mnogo industrijskih vrsta kukuruza te se za njih kažu da su *hibridne*. Jedna od vrsta kukuruza je *stodănka* i ona sazrijeva za 100 dana.

Smatra se da će kukuruz uspjeti ako klip kukuruza naraste do određene veličine do blagdana sv. Lovre. Izreka kaže: “*Kaj se koruza do Lovrenčeta spuni, ide h koružjak, a pokle Lovrenčeta, mlički h svijak.*” Znak da koruza *dozorila (dozorĩ t)* je kada *lăsje* postane crne boje, a *perušiĩ* na se osuši i počne otpadati prah sa stabljika. Taj prah izaziva svrbež kod berača.

Berba kukuruza naziva se *trgă tva*. Posjećena kuruznica slagala se u *ră stave* kako bi se bolje posušila i nakon toga se odvozila kućama. Nakon što se kukuruz dovezao kući istresao se na pod, skupili su se susjedi i tada se *zlŭpila* (skidati perušina s klipa kukuruza). Taj se posao radio do ranih jutarnjih sati, uz razgovor i pjesmu. Kada se kuruza zlupila, nosila se u *kôrbi* ili *kōšu* u *koružjăk*. Prethodno se s koružjaka skinuo dio crijepa. Kada se koruza u koružjaku osušila postupno se prema potrebi *lŭpila*. Nekada se lupila na *lupăč*, a danas postoji priključak za traktor, koji na jednom dijelu izbacuje zrno kukuruza, a na drugu stranu *ștrŭčke*. Štručki i danas služe za loženje. Stroj za usitnjavanje zrna kukuruza naziva se *čekičăr*.

Jû rjevo-s. [jd. G Jû rjevoga] – 1. blagdan svetoga Jurja, Jurjevo, 2. pren. neugodna situacija, kazna • Na Jû rjevo su se s kîťjem i rô žam splî tali vîncî i metâ li krâ vâ oko rogô f, a pð kle su se vîncî hî tali na krð f štâ le da se bu blâ go bð lj râ jtalo. Dâ dôjdeš domô m, buš imâ u Jû rjevo, kaj si okrhlihâ nôvoga picî klâna.

posî č-svrš. [prez. jd. 1. posîčem, mn. 3. posîčuju/posîčedu, imp. jd. 2. posîčî , prid. rad. jd. m. posî ka, prid. trp. jd. m. posî čen, ž. posî čena] – sijekući oboriti; posjeći • Posîčuju vrbô vo kîťje i pletěju kô rbe. Sê je kîťje posî čeno, ostâ je sâ mo trûpâ c.

batvð -s. [jd. G batvâ , mn. G batvô f] – jedan od osnovnih organa biljaka papratnjača i sjemenjača, koji lista i provodi hranjive tvari, stabljika (kukuruzna i sl.) • Batvð na batvû , tâ k je korû za gû sto posî jana.

korû znica-ž. [jd. G korû znice, mn. G korû znic] – posječene stabljike s kojih su obrani klipovi kukuruza, kukurozovina • Cîpam korû znicu i mē čem u h râ stave.

sî čka-ž. [jd. G sî čke, mn. G sî čki] – sjeckalica za slamu, travu, stabljike kukuruza • Pot sî čku mē čem korû znicu s tērum štrâ jim blâ gu.

kî čka-ž. [jd. G kî čke, mn. G kî čki] – cvijet biljke kukuruza • Lî tos su râ no kî čke zî šle na korû zi.

hibrîdni-prid. [ž. hibrîdna] – miješan, mješovit, hibridan, koji ima svojstva različita postanja • Hibrîdna korû za je nâredna za sî jat, bð l rodî.

stodânka-ž. [jd. G stodânke, mn. G stodânki] – kukuruz koji dozrijeva za stotinu dana • Jê n žlâ k na leđî ni smo posî jali stodânke.

dozrî t (dozorî t)-svrš. [prez. jd. 1. dozrêm, mn. 3. dozrējû /dozrêdû , prid. rad. jd. m. dozrî] – postati zreo, potpuno sazreti; dozoriti • Őf grð st je hâ metum dozrî .

lâsje-s. zbir. [jd. G lâsja] – vlakna na klipu kukuruza • Zi štrû ka smo popûkali lâsje i mûtili smo se tâ k da smo si ž jî mi đî lali bŕ ke.

perušî na-ž. [jd. G perušî ne, mn. G perušî n/perušî ni(h)] – list klipa kukuruza, komušina • Râ di smo se kak decâ h perušî ni kotû rali.

trgâ tva-ž. [jd. G trgâ tve, mn. G trgâ tvih] – berba, branje kukuruza • Jû tri bumo imâ li trgâ tvu korû ze, bû i strâskih

râ stava-ž. [jd. G râ stave, mn. G râ stavi(h)] – kukurozovina složena u stog • Snopê kurû znice mē čem h râ stave da se bð lj sušîju.

zlûpit-svrš. [prez. jd. 1. zlûpim, mn. 3. zlûpiju/zlûpidu, imp. jd. 2. zlûpi, prid. rad. jd. m. zlûpi, prid. trp. jd. m. zlûpjen, ž. zlûpjena] – skinuti lupinu, olupiti • Zlûpili smo trî vð ze korû ze. Sâ je korû za zlûpjena i posprâ vlena h koružâk.

kô rba-ž. [jd. G kô rbe, mn. G kô rbi] – košara s ručkama sa strane → košâ ra • F kô rbi nesēm težākũ m jĩ lo i pĩ lo.

kô š-m. [jd. G košâ , mn. G košô f] – 1. duboka, pletena košara od pruća, služi za nošenje predmeta, ob. na leđima, 2. tome slični razni predmeti, naprave ili dijelovi čega; koš • Pũ n kô š đĩ teline nesēm na plēči.

koružjāk-m. [jd. G koružāka, mn. G koružākof] – spremište za kukuruz, kukurušnjak → kuružāk • Z koružāka jēmljem korũ zu za hrāje blâ ga i živâ di.

lũ pit (se)-nesvrš. [prez. jd. 1. lũ pim (se), mn. 3. lũ piju (se)/lũ pidu (se), prid. rad. jd. m. lũ pi (se)] – skidati površinski sloj ili lupinu čega; guliti (se), ljuštiti (se) • Lũ pili smo kurũ zu i jĩ li bũ fline.

lupāč-m. [jd. G lupāčâ , mn. G lupāčô f] – 1. naprava za odvajanje zrna od klipa kukuruza, 2. onaj koji obavlja taj posao • H lupāč mē čem štrũ ke kurũ ze, tã k se bĩ že lũ piju

štrũčâ k-m. [jd. G štrũčâ , mn. G štrũčô f] – klip kukuruza s kojeg je skinuto zrnje • Zi štrũčki potkurē vam pot kotlũ m.

čekičār-m. [jd. G čekičārâ , mn. G čekičārof] – stroj koji odvaja zrno od klipa kukuruza i melje ga • Na čekičār sam zimlĩ kurũ zu čĩ st na drõ bno.

3.9. Životinje

Svinje žive u nastambi koja se zove *svijāk*. Ženska svinja zove se *prasĩ ca*, a muško *prasăc*. Hrana za svinje je *nāpõj*, a daje im se u kombinaciji sa *mekĩ nami/posĩ je*. Prasice se kao i krave u određeno razdoblje *gonĩdũ/tĩ radu*. Ono domaćinstvo koje ima *bĩ cka* vodi ga pod prasicu koja se goni. Spolni organ svinje naziva se *fĩ nka*. Za prasicu se kaže da je *brĩ ja* i da bude *polēgla* male *pâjceke*. Da bi se znalo kada bude prasica polegla računa se 3 mjeseca i 3 dana od onda kada se gonila. Kada prasica poleže pajceke (moguće da ih bude više od 10 komada) odvajaju se u poseban svijak kako bi pajceki mogli u svakom trenutku do majčinog mlijeka i kako bi imali više mjesta. Pošto su prasice velike, a malih pajceka je mnogo zna se dogoditi da se ona legne na njih. U današnje vrijeme ako oplodnja nije moguća prirodnim putem, dolazi veterinar i oplodi prasicu umjetnim putem.

Krave žive u *štăli*, isto kao i konji. Što je u domaćinstvu bio veći broj *blâga* to se smatralo da je obitelj bogatija. Kravama se *štrăji* sa slamom isto kao i svinjama. *Jăsle* je naziv za sanduk iz kojeg jedu, a nalazi se u štali. Krave jedu *dĩ telinu*

(*frīško*), *sêno*, *mekine*, *posije*, *kuruznicu*... Krave se u prošlosti vodilo na *păšu* što je u današnje vrijeme rijetkost. S *bî čum* se šibalo konja/kravu, a *biščālō* je držalo biča. Vrlo često krave legnu u svoj izmet koji se zasuš i ih je potrebno češljati *česă lom*. Kada ih se doji na rep im se stavlja kvačica koja ga drži kako ne bi s njime tukla onoga tko doji. Kada se doji krava sjedi se na *stôučeku*.

Kravama i konjima su se davale naredbe koje su služile prilikom prijevoza:

ăjs-uzvik – naredba kravi da krene lijevo • Ăjs, Cvî ta!

stî ja-uzv. – naredba kravi da krene desno • Mû ca, stî ja!

ăjt-uzv. – naredba kravi da krene naprijed • Ăjt, Šă ra!

hâ t-uzv. – naredba konju da krene desno • Hâ t, Rî đan!

hô t-uzv. – naredba konju da krene desno • Rî čko hô t.

hô t-hô t-uzv. – naredba konju da krene • Z biščălû m se kojă potî ra i velî mu se hô t-hô t.

hû mi-uzv. – naredba konju da se pomakne, ustane • Hû mi, Sî van!

svijăk-m. [jd. G sviăka, mn. G sviăkof] – nastamba za svinje, svinjac • H svijăku pî tamo dvî prasî ce.

prasî ca-ž. [jd. G prasî ce, mn. G prasî c] – 1. krmača, prasica, 2. pogr. ženska osoba koja radi nešto nekorektno ili nepošteno • Ovă me prasî ca tră člja po selû .

prasă c-m. [jd. G prască , mn. G prascô f] – 1. prasac, 2. pogr. muška osoba koja radi nešto nekorektno ili nepošteno; prasac • Dă u sam jî st prascû .

năpô j-m. [jd. G năpô ja, mn. G năpô jof] – 1. hrana za svinje, napoj, 2. pren. loša hrana • Tô jî lo je kă j năpô j, nê bumo ga jî li.

mekî ne-ž. pl. t. [G mekî n] – mekinje, posije → mekî je • Dô se z mekî nami zmîša, svî je ga pojîju

gonî t (se)-nesvrš. [prez. jd. 1. gonîm se, mn. 3. gonîjû /gonîdû se; imp. jd. 2. gonî , prid. rad. jd. m. gonî se] – 1. tjerati pred sobom prema nekom odredištu, 2. zahtijevati, prisiljavati 3. biti u svađi, gložiti se, 4. biti u vremenu parenja, tjerati se (o životinjama) → pûjat se, tî rat se • Kră ve se fê st gonîdû . Kră va je dană s kă j divjă , gô ni se.

bî cko-m. [jd. G bî cka, mn. G bî ckof] – neuškopljen mužjak svinje, mužjak za priplod, nerast • Dê nes smo vodî li prasî cu pod bî cka.

fî nka-ž. [jd. G fî nke, mn. G fî nki(h)] – spolni organ svinje • Prasî ca î ma črlênu fî nku, pûja se.

brŕ ja-ž. prid. – 1. bređa, 2. pogr. m. brŕ ji – koji ima velik trbuh • Krã va je brŕ ja, tã ki bu polëgla.

polëč-svrš. [prez. jd. 1. polëgnem, mn. 3. polëgneju/polëgnedu, prid. rad. jd. m. polëga, prid. trp. jd. m. polëgen, ž. polëgena] – 1. a. polegnuti, poleći, b. savinuti (ob. o žitu), 2. dobiti mlade, okotiti; izleći • Prasŕ ca je polëgla dë vet pâ jcekof. Šenŕ ca je sã polë gena, vŕ tar u je sŭ zmlãŕ u.

pâ jcek-m. [jd. G pâ jceka, mn. G pâ jcekof] – svinja, prase • F kocŭ ŕ mamò jedanã jst bŕlih pâ jcekof.

blã go-s. [jd. G blã ga] – blago, stoka • Či nŕmaš blã ga, si siromãk. štrã jit-nesvrš. [prez. jd. 1. štrã jim, mn. 3. štrã jiju/štrã jidu, prid. rad. jd. m. štrã ji] – 1. stavljati stelju, 2. raditi nered • Zi sŕm po hŕ ži decã štrã jiju, a nëčëju pomë st.

jã sle-ž. pl. t. [G jã sli(h)] – posebno izrađen otvoren sanduk prilagođen po dimenzijama za hranjenje konja i goveda, jaslje • V jã sle më čemo đŕ telinu, sê no, kurŭ znicu i šrô t kaj blã go jŕ.

đŕ telina-ž. [jd. G đŕ teline, mn. G đŕ telini(h)] – rod zeljastih krmnih biljaka iz porodice leptirnjača, djetelina • Ő ščeju đŕ telinu š četŕ ri perã .

sê no-s. [G sê na] – sijeno, trava pokošena i osušena za stočnu hranu • Nametã li smo pŭ n vô s sê na.

bŕ č-m. [jd. G bičã , mn. G bičô f] – uzica od kože ili od upredenih niti pričvršćena na držak da bi služila za šibanje (ob. konja za vuču), bič • Vudrŕ u je kojã z bičŭ m.

biščãlô -s. [jd. G biščãlã , mn. G biščãlof] – držalo za bič • Čã ča me znã vudrŕ t z biščãlŭ m.

česã lo-s. [jd. G česã la, mn. G česã lof] – četka za krave, konje • Ő mamò želŕ zno česã lo za česã t krã ve.

stô uček-m. umanj. [jd. G stô čeka, mn. G stô čekof] – mali stolac → stolã c • Së di se na stô uček.

3.10. Sijeno

Livada na kojoj se kosi sijeno zove se *sinokôša* (*senokôša*). Prije kosidbe trebalo je *naklepãt kosu*. Kosa se kleplje s *klepãcum* (*klepëc*), a prije košnje treba se i nabrusiti s *brŭsum*. Prilikom klepanja dijete je držalo *kosŕ šče*, drveni dio kose, kako bi odrasli mogao držati metalni dio i priljubiti je uz željezni stalak.

Sinokõša (senokõša) se kosila rano ujutro kako bi se izbjegle velike vrućine. *Kosãc* je osoba koja kosi. Pokošenu travu trebalo je mnogo puta s *rogljama narãšĩ* t kako bi se što prije posušila. S istom svrhom se i *obračala* kako bi se osušila sa svih strana. Ako se sijeno ne bi dobro posušilo brzo bi *splisnĩ* vilo i izgubilo bi dobar okus.

Sijeno se s voza bacalo s *rogljama*, a ono što bi ostalo *pozũblalo (pozũbljat)* se z *grãblami*. Sijeno se zubljaló u *vãkline*, a kasnije se *plãstĩ* lo. Kosidba se događa više puta godišnje, prvi puta u kasno proljeće, drugi otkos odnosno *otãva* i treći otkos *otãvič* kojeg se uspije spremiti ako padne dosta kiše i nakon toga lijepo vrijeme da se može posušiti.

sinokõša (senokõša)-ž. [jd. G sinokõše/senokõše, mn. G sinokõš/senokõš] – livada koja se kosi za sijeno • Jũ tri põ jemo kosĩ t sinokõšu. Ĩ mamó za kosĩ t dvĩ senokõše.

naklepã t-svrš. [prez. jd. 1. naklẽ pam, mn. 3. naklẽ paju/naklẽ padu, imp. jd. 2. naklẽ paj, prid. rad. jd. m. naklepã, trp. jd. m. naklẽ pan, ž. naklẽ pana] – čekićem istanjiti i naoštритi neku oštricu ili sječivo (ob. kose) → klepã t • Sũsẽ t Frã ncek je nã jbõ le znã u naklẽ pat kõ su. Kosã je naklẽ pana, mõ reš kosĩ t.

kosã-ž. [jd. G kosẽ, mn. G kõs/kosĩ] – 1. vlasi na glavi čovjeka, kosa, 2. oruđe kojim se, držeći ga s obje ruke, kosi trava, korov; kosa → lâ si • Sũsẽ t Frã ncek nam je sklepã u kõ su.

klepã c (klepẽ c)-m. [jd. G klepcã, mn. G klepcõ f] – naprava za stanjivanje vrha kose → bã bica • Zẽ mi klepã c z bã bicum i sklẽ pli kõ su, da mõ rem kosĩ t

brũ s-m. [jd. G brũ sa, mn. G brũ sof] – kamen za oštrenje sječiva noža, kose itd., brus • Mõj đĩ da sã ko jũ tro z brũ sum brũsi kõ su.

kosĩ šče- s. [jd. G kosĩ šča, mn. G kosĩ šč] – držak kose → kosã • Kosĩ šče se đĩ la z trdoga drĩ va, a na jẽm je natã kena kosã.

roglẽ -s. pl. t. [G rogãl/roglĩ(h)] – drveno ili željezno rašljasto oruđe s dugom drškom i s više drvenih ili željeznih krakova na vrhu za nabadanje trave, sijena, slame i dr.; vile • Krmã se sušĩ na roglã h, a đĩtẽ rãste na rukã h.

narãšĩ t-svrš. [prez. jd. 1. narãšim, mn. 3. narãšiju/narãšidu, prid. rad. jd. m. narãšĩ, prid. trp. jd. m. narãšen, ž. narãšena] – prevrtanjem prozračiti (o sijenu, o posteljini) • Stãra mã ma mi je nã jlĩ pše narãšĩ la põ stelju. Põ stelja ti je narãšena, sã t buš ľĩ po spã u.

obrnĭ t se-svrš. [prez. jd. 1. obrnem se, mn. 3. obrnedu/obrnej se, imp. jd. 2. obni, prid. rad. jd. m. obnĭ se, prid. trp. jd. m. oben, ž. obena] – okrenuti se • Či se obrnem prō č, pŭ re mi mĕ m vŭjdeju na luckō . Škrljāk ti je obren nĕ pak.

splisnĭ vit se-svrš. [prez. jd. 1. splisnĭ vim se, mn. 3. splisnĭ vij u/splisnĭ vidu se, prid. rad. jd. m. splisnĭ vi se, prid. trp. jd. m. splisnĭ vlen, ž. splisnĭ vlena] – biti zahvaćen djelovanjem plijesni, postati pljesniv, popljesniviti • Krŭ h se splisnĭ vi kaj je bĭ u na fĕ jtnomu.

pozŭ blat (pozŭ bljat)-svrš. [prez. jd. 1. pozŭ bl(j)am, mn. 3. pozŭ bl(j)aju/pozŭ bl(j)adu, imp. jd. 2. pozŭ bl(j)aj, prid. rad. jd. m. pozŭ bl(j)a] – pokupiti grabljanjem; pograbljati • Sĕ smo sĕ no pozŭ bljali i zmetĕ li h grĕ de.

grĕ ble (grĕ blje)-ž. pl. t. [G grĕ bli] – grablje, oruđe za rad u polju i vrtu, služi za skupljanje pokošene trave, slame, poravnavanje prekopane zemlje i sl. → zubĕ če • Z grĕ blam su zizŭ blali sŭ krmu.

vĕ klin (vĕkĕ u)-m. [jd. G vĕ klina, mn. G vĕ klinof] – red skupljene trave, sijena • Sĕ sĕ no smo zizŭ bljali h vĕ kline, a pō kle bumo plĕstĭ li.

plĕstĭ t-nesvrš. [prez. jd. 1. plĕstim, mn. 3. plĕstiju/plĕstidu, imp. jd. 2. plĕstĭ , prid. rad. jd. m. plĕstĭ] – slagati u stog, plast; plastiti • Rođĕki nam pomĕžeju plĕstĭ t sĕ no.

otĕ va-ž. [jd. G otĕ ve, mn. G otĕ vi] – drugi otkos trave, otava • Prĭ nek je opĕ la gō dina, sprĕ vili smo otĕ vu.

otĕ vič-m. [jd. G otĕ viča, mn. G otĕ vičof] – treći otkos trave, druga otava, otavić • Vrĭ me je bĭ lo lĭpo pak smo i otĕ vič sprĕ vili.

3.11. Vinograd

Zemljište zasađeno vinovom lozom naziva se *tŕ sje*. Većinom se nalazi na brdovitom području no nije nužno. Tijekom cijele godine radovi su u trsju, a započinju već krajem siječnja na blagdan sv. Vinka zaštitnika vinara:

“Če se na Vincekovo h mladi vodi vrabac okuple, bu pijače!”

“Če na Vincekovo z krova teče, unda i h jesen v lagve teče!”

“Če Vinceka sunce peče, h lagve vino teče!”

(Donjosutlanski govor i običaji, Zbornik kajkavske ikavice, Školska knjga)

U rano proljeće *trsje* se *rŕ že* i pritom se mora dobro znati koji *šparōn* i koja *mladŕ ca* se ostavljaju. Za rezanje postoje osobe koje to znaju i oni obilaze *trsja* i

režu. Nakon rezanja trsje se *věže*, nekada se to radilo s *běkvama*, a danas za to postoje plastične trakice. Ako je koji *tř s posušiu* njega se izvadilo iz zemlje. Trsje se tijekom cijele godine *šprica* kako ga ne bi napale razne bolesti, a najpoznatija su *pî kec* (*peronospora*) i *pepeunř ca*. Kako se bolesti ne bi širile i kako bi trsje bolje raslo obavezno je više puta godišnje *optrgâvat pãnoge* (*pãnuga*). *Rõžđe* su suhe grančice odrezane loze. Nekada se kopalo motikom, no danas je to rijetkost.

U dvorištu se zasadila *brâjda* ispod koje se odmaralo i družilo u dobrome društvu. Ako je trsje dobro *rodř lo* biti će dobra *běrba*. *Brěnta* je posuda u kojoj se nosilo grožđe do *penř ce* gdje se *mlř lo* grožđe. Neke vrste grožđa ostavljaju se u *badnju* par dana dok se zavriju. Nakon toga *mõšt* se pomoću *lãkomnice* ulijeva u *võžu*. Ocijedeno grožđe se *prěša* i stavlja u *prešu*. Za pročišćavanje *voži* koristi se *žveplõ*. Vrste grožđa koje su zabilježene na donjosutlanskom području : *rũžica*, *krãljevina*, *tũdum*, *bãkuš*, *cvř ček*, *izaběla*

tř sje-s. zbir. [G *tř sja*] – zemljište pod trsom, zemljište zasađeno vinovom lozom, vinova loza na određenom zemljištu, vinograd • *Tř sje ne ř šče molř tve*, nek *mõ tike*.

řř zat-nesvrš. [prez. jd. 1. *řř žem*, mn. 3. *řř žeju/řř žedu*, imp. jd. 2. *řř ži*, prid. rad. jd. m. *řř za*, prid. trp. jd. m. *řř zan*, ž. *řř zana*] – oštrim oruđem (nožem, škarama ili kakvim strojem) odvajati komade, krojiti, izrađivati, urezivati, gravirati, sjeći i sl.; rezati • *Zi škã ram řř žem trãkece zi stãre rũ bače kaj bum đř lala posvřtak*. *Řř zano zě le mẽ čem h škã f kř selit*.

šparõ n-m. [jd. G *šparõ na*, mn. G *šparõ nof*] – trsov izdanak koji se ne reže • *S hotě le pũščam šparõ n da bu vě č grõjzja*.

mladř ca-ž. [jd. G *mladř ce*, mn. G *mladř c*] – 1. mlada voćka ili ono što je priređeno da se zasađi na onome mjestu na kojemu će se razviti, 2. izdanak, mlada grančica biljke • *Na slř vam i hrũ škam su potř rale mladř ce*.

bě kva-ž. [jd. G *bě kve*, mn. G *bě kvih*] – listopadno drvo ili grm s izduženim listovima, raste na vlažnim staništima; crna vrba • *Zus tř sje su posajě ne bě kve*, *kã j se je z ř hovim trtjem vězã lo tř sje*.

pî kec-m. [jd. G *pî keca*, mn. G *pî kecof*] – gljivična bolest lišća, peronospora • *Orř hovo pěrje cagřva, pũ no je pî kecof*.

pepeunř ca-ž. [jd. G *pepenř ce*, mn. G *pepenř c/pepenř ci(h)*] – gljivična bolest vinove loze, pepelnica • *Hõ te mã m šprř cat tř sje*, po pěrju je *pepenř ca*.

optrgâ vat-nesvrš. [prez. jd. 1. optrgâvam, mn. 3. optrgāvaju/optrgāvadu, prid. rad. jd. m. optrgâ va] – pomalo trgati • Burû ndino pěrje mōram optrgâ vat kaj bu bō l nōvo rāslo.

pā noga (pā nuga)-ž. [jd. G pā noge, mn. G pā nog/pā noki(h)] – 1. grančica koja izbija iz korijena ili žile, 2. mladica, izdanak kod biljke • S trsô f se optrgāvaju pā noge, da bu tř s bō lj rāso.

rōžde-s. zbir. [G rōžda] – suhe grančice orezane loze → rozgâ • Rōžde ĩ mam za potkurê vat h špō rotu.

brâ jda-ž. [jd. G brâ jde, mn. G brâ jdi] – oblik rasta vinove loze, brajda • Htĩ u sam se počĩ nit, pak sam se sē u pod brâ jdu.

rodĩ t (se)-svrš. [prez. jd. 1. rodĩm (se), mn. 3. rodĩju/rodĩdu (se), prid. rad. jd. m. rō di (se), ž. rodĩla, prid. trp. jd. m. rō jen, ž. rō jena] – roditi (se) → rojēe • Pā žulj je lĩ tos slā bo rō di, fũ ndala ga je tũ ča.

bê rba-ž. [jd. G bê rbe] – 1. branje i skupljanje jestivih plodova i uroda, 2. vrijeme kad se plodovi beru; berba, branje → brāe • H subō tu ĩ mamō bê rbu grōjzja

brê nta-ž. [jd. G brê nte, mn. G brê nti(ih)] – posuda u kojoj se nosi grožde na leđima, brenta • Na plēči nesē brê ntu z grōjzjem.

penĩ ca-ž. [jd. G penĩ ce, mn. G penĩ c] – prostorija ispod razine prizemlja, djelomično ili potpuno ukopana u tlo; podrum, pivnica → pinĩ ca, penĩ ca • H penĩ ci su cĩjaki, badjĩ i vō že.

mlĩ t-nesvrš. [prez. jd. 1. mē ljem, mn. 3. mē ljeju/mē ljeđu, prid. rad. jd. m. mlĩ] – 1. mljeti žito, 2. pren. nekontrolirano govoriti • H mē lin pē ljamo šenĩ cu mlĩ t. Nāj tũ liko mlĩ t, spamēti se!

badā -m. [jd. G badā , mn. G badô f] – velika kaca u kojoj vrije grožde nakon berbe → cĩak • jzja.

mō št-m. [jd. G moštā] – slatki sok zreloga grožđa ili drugoga voća u kojemu još nije počelo alkoholno vrenje, mošt • Na Martĩ e se kř sti mō št.

lā komnica-ž. [jd. G lā komnice, mn. G lā komnic] – posuda za ulijevanje mošta i vina u bačvu • Z lā komnicum vlĩvamu mō št h vō žu.

vô ža-ž. [jd. G vô že, mn. G vô š/vô ži(h)] – posuda za tekućine, osobito za vino ili rakiju, obično drvena, uobručena; bačva • H penĩ ci vô že stojĩju na gā ntoru, pũ ne su mlādogo vĩnā .

prê šat-svrš. [prez. jd. 1. prê šam, mn. 3. prê šaju/prê šadu, prid. rad. jd. m. prê ša, prid. trp. jd. m. prê šan, ž. prê šana] – cijediti, gnječiti, prešati • Ščë ra smo pò brali grōjzje, a dë nes bumo prê šali. Ot prê šanoga grōjzja pālmo rã kju.

prê ša-ž. [jd. G prê še, mn. G prê ši(h)] – sprava za tiskanje, cijedenje, gnječenje; tijesak, preša • Nĩ gda su prê še bĩ le sě drvē ne i z vė likim kã menum.

žveplō -s. [G žveplã] – sumporasti listić koji se stavlja na čep bačve, sumpor (za zaštitu bačve u kojoj se njeguje vino) • Žveplō se kũri h vō ži prĩ nek se h jũ natō či vĩnō .

ZAKLJUČAK

Pošto je izvornih kajkavskih govornika sve manje, pa je samim time i veća potreba za njenim dokumentiranjem i promicanjem na ovakav ili bilo koji drugi način. Smatram da je vrlo važno promicati kulturno blago i običaje svoga kraja i sačuvati ih što dulje od zaborava. Što se tiče poljoprivrednog leksika i općenito poljoprivrednih običaja danas je to nažalost velika nepoznanica, ne samo mladima već i generacijama srednjih godina.

U ovome radu pokušala sam dati prikaz općenitih pojmova i pojava vezanih uz poljoprivredni leksik i pritom usporediti načine rada danas i u prošlosti. Koristila sam se Riječnikom i literaturom, no najviše informacija dobila sam putem usmenog razgovora. Uvidjela sam mnogo sličnosti sa ostalim kajkavskim govorima, no postoje i iznimke.

Danas Udruga Ivana Perkovca iz Šenkovca organizira brojne manifestacije na kojima se prikazuje dio tradicije i običaja, kao što su *“Kosci kosiju”*, *“Ocvarcijada”*, *“Večer kajkavske ikavice”*, *“Trgatva”* koje se zbivaju u donjosutlanskome kraju. Na taj način članovi udruge zajedno sa mještanima čuvaju kulturno blago kajkavske ikavice.

“Njegujući kajkavsku ikavicu kao posebnost donjosutlanskog kraja, potiče na izražavanje zavičajnim govorom kao bogatstvom i velikim ponosom hrvatskog naroda. Uz isticanje posebnosti jezičnog izričaja i želje da se doprinese očuvanju jezične baštine, mudro se povezuje briga da se zabilježe vrijedni podaci o narodnom

životu i tradicijskoj kulturi ovog kraja”. (Josip Brlek, 2006, Donjosutlanski govori i običaji, Zbornik kajkavske ikavice)

Pokušati ću i ja u svome daljnjem radu, prenijeti djeci dio očuvanog blaga kajkavske ikavice kroz mnoštvo brojlica i igara. Kao što znamo djeca najbolje uče kroz i spoznaju nove pojmove kroz igru te također smatram da je vrlo važno ukazati djeci različitosti govora.

LITERATURA

- Brabec Ivan, (1969.), Sutlanski ikavci, *Kaj* 5, 25-28 str.
- Hanzir Štefica, Horvat Jasna, Jakoči Božica, Jozić Željko, Lončarić Mijo (2015.), *Rječnik kajkavske donjosutlanske ikavice*, Zagreb, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
- Ivšić Stjepan, (1936.), Jezik hrvata kajkavaca, *Ljetopis JAZU* 48, 47-88 str.
- Kapović Mate,(2009.),Čakakvsko i kajkavsko u donjosutlanskoj akcentuaciji, *Hrvatski dijalektološki zbornik* 15, 195-209 str.
- Krivošić Stjepan, (1979.), Porijeklo sutlanskih ikavaca, *Republika* 35, br. 7-8, 749-763 str.
- Lončarić Mijo (2007.), *Hrvatski jezik u 20.stoljeću:zbornik radova*, Zagreb, Matica hrvatska
- Lončarić Mijo,(1996.), *Kajkavsko narječje*, Zagreb, Školska knjiga
- Zbornik kajkavske ikavice,(2007.) *Donjosutlanski govor i običaji*, Zagreb, Školska knjiga
- Wikipedija, (<https://hr.wikipedia.org/wiki/Poljoprivreda>) 20.08.2018.
- Portal hrvatskog kulturnog vijeća, (<http://www.hkv.hr/izdvojeno/komentari/nenad-piskac/20467-brdovec-predstavljen-je-rjecnik-kajkavske-donjosutlanske-ikavice.htm>) 24.08.2018.

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Ja, Ivana Bunetić izjavljujem da sam ovaj završni rad na temu *Poljoprivredni leksik donjosutlanskih ikavaca* napisala samostalno, uz pomoć svog mentora i potrebite literature. Na temelju znanja kojeg sam stekla kroz svoje fakultetsko obrazovanje.

POTPIS: _____